

Комунальний заклад Київської обласної ради
"Чорнобильський медичний фаховий коледж"

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заст. директора
з навчальної роботи

Тетяна САДОБУТА

"08" 08 2025 року

Циклова комісія клінічних дисциплін

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Анестезіологія та реаніматологія

Галузь знань:	22. Охорона здоров'я
Спеціальність:	223 Медсестринство
Освітньо-професійна програма:	Лікувальна справа
Освітньо-професійний ступінь:	Фаховий молодший бакалавр
Мова викладання:	Українська

Яготин
2025

Робоча програма Анестезіологія та реаніматологія
Для здобувачів освіти за спеціальністю 223 Медсестринство,
Освітньо-професійна програма Лікувальна справа
2023 року

Кравченко Тетяна Володимирівна, викладач вищої категорії,
викладач-методист

Розробники: (вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робоча програма схвалена на засіданні циклової комісії клінічних
дисциплін

Протокол № 1 від "27" 08 2023 року

Голова комісії Марія ШУЛЛА

Перезатверджено:

20__ рік _____
20__ рік _____
20__ рік _____

Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-професійний ступінь	Характеристика освітнього компонента
Кількість кредитів – <u>ECTS – 3</u>	Галузь знань <u>22 Охорона здоров'я</u> Спеціальність <u>223</u> <u>Медсестринство</u>	Нормативна
Загальна кількість годин - 90	Спеціальність (професійне спрямування): <u>Лікувальна справа</u>	Рік підготовки:
		3-й
		Семестр
		8-й
		Лекції:
		20 год.
		Практичні:
40 год.		
Самостійна робота:		
30 год.		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4,5 самостійної роботи здобувачі освіти-2	Освітньо-професійний ступінь: <u>Фаховий молодший бакалавр</u>	Вид контролю: <u>Диф. залік</u>

Мета та завдання освітнього компонента

Робочу програму з освітнього компонента “Анестезіологія та реаніматологія” КЗ КОР «Чорнобильський медичний фаховий коледж» складено для підготовки фахових молодших бакалаврів у закладі фахової передвищої освіти за спеціальністю 223 Медсестринство галузь знань 22 Охорона здоров'я освітньо-професійна програма «Лікувальна справа» відповідно до складових галузевих стандартів фахової передвищої освіти затверджених МОН України (Наказ МОН «Про затвердження стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 223 Медсестринство галузі знань 22 Охорона здоров'я освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» № 1202 від 08.11.2021 року), освітньо-професійної програми «Лікувальна справа» 2023 року та навчальних планів 2023 року.

Одним із провідних освітніх компонентів у підготовці фельдшерів є анестезіологія та реаніматологія. Відповідно до Закону України “Про освіту” та реформи медичної освіти України, метою робочої програми з анестезіології реаніматології є підготовка кваліфікованих молодших медичних працівників.

Вивчення освітнього компонента спрямоване на формування у здобувачів клінічного мислення, вміння діагностувати найпоширенішу патологію, надати першу невідкладну медичну допомогу, за потреби — проводити реанімаційні заходи, здійснювати догляд за хворими, брати участь у профілактичній роботі.

Викладання освітнього компонента здійснюють згідно зі стандартами фахової передвищої освіти та в поєднанні із знаннями, отриманими під час вивчення загальномедичних та інших освітніх компонентів. На вивчення освітнього компонента відведено 90 год, з них 20 — лекції, 40 — навчальна практика під керівництвом викладача та 30 — самостійна робота.

Кожне захворювання передбачено вивчати за загальноприйнятою схемою: етіологія, патогенез, діагностика, клінічна картина, можливі ускладнення, особливості лікування, прогноз, профілактика.

Під час вивчення освітнього компонента «Анестезіологія та реаніматологія» підвищену увагу приділяють питанням догляду, його особливостям, веденню хворих із конкретною патологією, що дасть змогу значно підвищити рівень медичного обслуговування в цілому. У плані діагностики, крім загальноклінічних, приділено увагу сучасним методикам лабораторних, інструментальних та інших методів дослідження, зазначено необхідність враховувати патогенні аспекти захворювання, а також стан імунної системи пацієнта.

Перед викладачем стоїть відповідальне завдання виховувати у

здобувачів освіти дисциплінованість, спостережливість, співчуття, чуйність, милосердя і, головне, високу відповідальність за кожну свою дію як медичного працівника. До програми введені питання з охорони праці та безпеки життєдіяльності в галузі.

Для формування активної участі фельдшера в лікувальному процесі передбачено підвищення ролі самостійної роботи. У зв'язку з цим заплановано самостійну роботу здобувачів освіти з хворими в лікувально-профілактичних закладах, роботу з додатковою літературою в бібліотеках та вдома, у тренажерних кабінетах.

З метою поліпшення викладання, складено орієнтовний розподіл годин самостійної роботи. У разі необхідності припускається корекція навчальної програми в межах 15 % загального часу, відведеного на вивчення курсу. Відповідний рівень підготовки фельдшера може забезпечити лише висока організація навчального і виховного процесу з використанням сучасних методів навчання, відповідної матеріальної бази і високої кваліфікації викладацького складу.

Вивчення освітнього компонента завершується диференційованим заліком. Тестові завдання та тестові задачі включені до теоретичної частини комплексного кваліфікаційного іспиту ЄДКІ.

Циклова комісія має право вносити зміни до робочої програми залежно від організаційних і технічних можливостей, напрямів наукових досліджень, відповідно до вимог кінцевої мети: галузевих стандартів фахової передвищої освіти, освітньо-професійної програми за фахом підготовки 2023 р. та навчального плану 2023 р..

Після вивчення освітнього компоненту здобувачі освіти повинні оволодіти компетенціями:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК. 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК. 8. Здатність до міжособистісної взаємодії.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК. 2. Здатність до вміння задовольняти потреби пацієнта протягом різних періодів життя (включаючи процес умирання), шляхом обстеження, діагностики, планування та виконання медичних втручань, оцінювання результату та корекції індивідуальних планів догляду та супроводу пацієнта.

СК. 3. Здатність до самоменеджменту у професійній медичній діяльності.

СК. 5. Здатність до динамічної адаптації та саморегуляції у важких життєвих і професійних ситуаціях з урахуванням механізму управління власними емоційною, мотиваційно-вольовою, когнітивною сферами.

СК. 6. Здатність до роботи в мультидисциплінарній команді при здійсненні професійної діяльності, для ефективного надання допомоги пацієнту протягом життя, з урахуванням усіх його проблем зі здоров'ям.

СК. 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.

СК. 9. Здатність до використання сукупностей професійних навичок (умінь) при підготовці та проведенні діагностичних досліджень та застосовуванні дезінфікуючих і лікарських засобів у професійній діяльності.

СК. 10. Здатність до забезпечення безпеки пацієнта, дотримання принципів інфекційної та особистої безпеки, збереження здоров'я у процесі здійснення догляду, виконання маніпуляцій, процедур, при переміщенні та транспортуванні пацієнта, наданні екстреної медичної допомоги.

Додаткові спеціальні компетентності (ДСК)

ДСК.1. Здатність до застосування сукупностей принципів надання невідкладної та екстреної медичної допомоги в цивільних умовах постраждалим, забезпечити власну безпеку, виявити фактори, що впливають на стан здоров'я пацієнтів.

ДСК.4. Здатність до застосування практичних умінь та навичок у процесі призначення лікування та розрахунку дози лікарських засобів, які вводяться пацієнтам різного віку у типових випадках найбільш поширених захворювань.

Програмні результати навчання (РН)

РН. 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.

РН. 2. Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності.

РН. 4. Вести медичну документацію за формами, встановленими нормативно-правовими документами.

РН. 5. Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності.

РН. 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

РН. 8. Вживати заходи спрямовані на створення безпечного лікарняного середовища та дотримання лікувально-охоронного режиму, в інтересах збереження власного здоров'я та зміцнення здоров'я пацієнта.

РН. 9. Розпізнавати й інтерпретувати ознаки здоров'я і його змін, хвороби чи інвалідності (оцінка/діагноз), обмежень можливості повноцінної життєдіяльності та визначати проблеми пацієнтів при різних захворюваннях і станах.

РН. 10. Вміти проводити підготовку пацієнта до лабораторних, інструментальних та інших досліджень, здійснювати забір біологічного матеріалу та проб, скеровувати до лабораторії.

РН. 11. Застосовувати лікарські препарати та медикаменти при здійсненні професійної діяльності.

РН. 12. Виконувати медичні маніпуляції та процедури відповідно до фахових протоколів, алгоритмів, включаючи надання послуг з первинної медичної допомоги в складі команди первинної медичної допомоги .

РН. 13. Надавати екстрену та невідкладну долікарську медичну допомогу.

РН. 18. Дотримуватися правил ефективної взаємодії в команді для надання

якісної медичної допомоги різним категоріям населення.

РН. 19. Здійснювати взаємозалежні професійні функції з метою забезпечення якісної медичної допомоги населенню.

Додаткові результати навчання (ДРН)

ДРН.1. Надавати невідкладну та екстрену медичну допомогу в разі критичних та термінальних станів, керуючись чинними протоколами, із застосуванням медичного інструментарію та знань з групової належності затверджених лікарських засобів, особливостей їхньої фармакокінетики та фармакодинаміки (способи введення, дозування, показання, протипоказання, взаємодії між собою, побічні ефекти, передозування та способи усунення їх, в т.ч. наркотичних засобів).

ДРН.2. Здійснювати первинне обстеження пацієнтів, оцінювати міру виявлених порушень у типових випадках найбільш поширених захворювань, визначати критичні порушення дихальної та серцево-судинної систем (статичні зображення та динамічні ритми на моніторі) та виконувати алгоритм подальших лікувальних дій пацієнтів різного віку в клінічних ситуаціях.

Після вивчення освітнього компонента **здобувачі освіти повинні знати:**

- організацію роботи відділення анестезіології та реанімації;
- основні ознаки термінальних станів; правила проведення реанімаційних заходів;
- засади охорони праці та безпеки життєдіяльності під час експлуатації наркозних і дихальних апаратів, електрокардіографа, електрофібрилятора;
- сучасні анестетики та їх дію під час проведення загального та місцевого знеболювання;
- правила надання невідкладної допомоги за різних невідкладних станів: серцево-судинній та дихальній недостатності, гострих екзогенних отруєннях, коматозних і шоківих станах; правила безпеки життєдіяльності під час роботи з хворими;
- правила транспортування хворих у разі термінальних станів;
- сучасні інфузійні розчини та правила проведення інфузійної терапії;
- нові нормативно-директивні документи з охорони здоров'я за невідкладних станів.

Здобувачі освіти повинні вміти:

- відновлювати прохідність дихальних шляхів та видаляти сторонні тіла з дихальних шляхів;
- проводити штучну вентиляцію легень (ШВЛ) різними способами;
- робити непрямий масаж серця;
- проводити передстерилізаційне оброблення масок, шлангів наркозних апаратів, ендотрахеальних трубок, ларингоскопа;
- підготувати робочий стіл анестезиста;

- підготувати набори для інтубації трахеї, трахеостомічний набір, набір для проведення катетеризації центральних вен, набір для проведення венесекції;
- записувати ЕКГ;
- проводити дефібриляцію;
- забезпечувати догляд за хворими в термінальних станах.

Здобувачі освіти мають бути поінформовані про:

- організацію центрів екстреної медичної допомоги, медицини катастроф, спеціалізованих лікарень, відділень і служби швидкої медичної допомоги;
- нові досягнення з надання першої медичної допомоги та лікування в анестезіології та реаніматології;
- нові нормативно-директивні документи з охорони здоров'я по невідкладних станах та анестезіології.

3. Програма освітнього компонента

№ п/п	Вид заняття	Зміст	К-ть годин
6 семестр			
1	<i>Лекція</i>	<p>Вступ. Реанімація та інтенсивна терапія. Термінальні стани. Серцево-легенева та церебральна реанімація</p> <p>Організація реанімаційної допомоги. Законодавство про медичну допомогу населенню. Питання деонтології. Діяльність медичного персоналу у відділенні реанімації.</p> <p>Термінальний стан, його характеристика (передагональний і агональний стани, клінічна смерть). Біологічна і соціальна смерть. Показання та протипоказання до реанімації.</p> <p>Обсяг реанімаційної допомоги. Елементарна серцево-легенева реанімація. Штучна вентиляція легень.</p>	2
	<i>Самостійна робота</i>	<p>Охорона праці в галузі анестезіології та реаніматології</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охорона праці медичного персоналу у відділенні реаніматології. 2. Дотримання гігієнічних норм та охорона праці під час проведення анестезіологічного забезпечення. 3. Професійні шкідливі чинники в реаніматології та анестезіології. 4. Основи охорони праці та безпека життєдіяльності під час підготовки до роботи наркозного апарату. 5. Основи охорони праці та безпека життєдіяльності під час роботи з газовими балонами. 	2
2	<i>Лекція</i>	<p>Серцево-легенева та церебральна реанімація</p> <p>Прямий і непрямий масаж серця, інтенсивна терапія та інтенсивний догляд як метод боротьби за життя хворого. Клінічні і моніторні методи контролю.</p> <p>Постреанімаційна хвороба.</p> <p>Критерії ефективності реанімаційних заходів.</p> <p>Ускладнення при наданні реанімаційної допомоги. Помилки,</p>	2

		які найчастіше трапляються під час проведення реанімації.	
	Самостійна робота	Серцево-легенева та церебральна реанімація 1. <i>Електрична дефібриляція серця.</i> 2. <i>Постреанімаційна хвороба, стадії, клінічна картина, лікування.</i>	2
3	Лекція	Реанімація та інтенсивна терапія в разі гострої серцево-судинної недостатності Основні ознаки судинної недостатності (непритомність, колапс). Клінічна картина, діагностика, допомога. Синдром малого викиду. Причини гострої серцевої недостатності. Клінічна картина, діагностика, допомога. Гострий інфаркт міокарда. Клінічна картина типових і атипичних форм (гастрологічна, церебральна, астматична) інфаркту міокарда. Ускладнений перебіг інфаркту міокарда (больовий шок, істинно кардіогенний шок, гостра лівошлуночкова недостатність серця тощо). Основні принципи лікування при гострому інфаркті міокарда (усунення болю, зменшення гострої лівошлуночкової недостатності).	2
	Самостійна робота	Реанімація та інтенсивна терапія в разі гострої серцево-судинної недостатності 1. <i>Анатомо-функціональні особливості серцево-судинної системи.</i>	1
4	Лекція	Реанімація та інтенсивна терапія в разі гострої серцево-судинної недостатності Набряк легень. Клінічна картина, діагностика, лікування. Тромбоемболія легеневої артерії (ТЕЛА). Клінічна картина. Діагностика, лікування. Життєво важливі порушення ритму серця. Клінічна картина, діагностика, допомога.	2
	Самостійна робота	Реанімація та інтенсивна терапія в разі гострої серцево-судинної недостатності 1. <i>Синдром Морганьї—Едемса—Стокса. Клінічна картина, невідкладна допомога.</i> 2. <i>Раптова зупинка серця.</i>	2
5	Лекція	Реанімація та інтенсивна терапія в разі гострої дихальної недостатності	

		<p>Клінічна картина, патофізіологія гострої дихальної недостатності (порушення вентиляції, дифузії газів, легеневого кровообігу). Поняття про гіпоксію та гіперкапнію.</p> <p>Причини, які призводять до гострої дихальної недостатності. Компенсаційні реакції організму в разі порушення газообміну.</p> <p>Астматичний статус, стадії, допомога.</p> <p>Характеристика видів пневмотораксу (відкритий, закритий, напружений), бронхіальна астма, сторонні тіла в трахеї та бронхах. Клінічна картина, діагностика, лікувальна тактика.</p> <p>Утоплення, види, реанімаційна допомога.</p> <p>Повішення, види, реанімаційна допомога</p>	2
	Самостійна робота	<p>Реанімація та інтенсивна терапія в разі гострої дихальної недостатності</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Фізіологія дихання.</i> 2. <i>Класифікація гіпоксії. Клінічна картина, допомога.</i> <p><i>Оксигенотерапія: методи, показання, токсична дія кисню.</i></p>	2
6	Лекція	<p>Реанімація та інтенсивна терапія при коматозному стані</p> <p>Поняття про кому, її характеристика, діагностика. Класифікація видів коми:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ кома, що розвивається при захворюванні внутрішніх органів (печінкова, уремична); ☐ кома при захворюванні ендокринних залоз (діабетична та гіпоглікемічна); ☐ неврологічна кома; ☐ кома, спричинена фізичними чинниками. <p>Клінічні критерії диференціальної діагностики. Шкала Глазго. Ускладнення. Невідкладна допомога хворим.</p>	3
	Самостійна робота	<p>Реанімація та інтенсивна терапія при коматозному стані</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Діагностика та інтенсивна терапія гострої ниркової недостатності.</i> 2. <i>Діагностика та інтенсивна терапія гострої печінкової недостатності.</i> 3. <i>Гіперосмолярна кома. Діагностика, клінічна картина, допомога.</i> 	2
7	Лекція	<p>Реанімація та інтенсивна терапія в разі шоку. Види шоку</p>	2

		<p>Визначення та класифікація шоку. Неспецифічні чинники, що зумовлюють розвиток шоку (переохолодження, перевтома, голодування). Значення комплексного впливу на організм і стадії розвитку шоку (механічна травма, крововтрата, вплив радіації).</p> <p>Травматичний шок. Патогенез, клінічна картина, діагностика, визначення ступеня тяжкості шоку (загальний вигляд хворого, артеріальний тиск, пульс, свідомість, аналіз крові — гематокрит, еритроцити, відсотковий підрахунок втрати — ОЦК). Допомога.</p> <p>Геморагічний шок. Вплив інтенсивності і швидкості крововтрати та зменшення ОЦК. Патогенез, клінічна картина, діагностика та лікування.</p> <p>Електрошок. Характеристика електротравми. Шляхи проходження струму в органах і тканинах. Патологічні зміни в ЦНС, серці (фібриляція). Особливості реанімаційної допомоги. Техніка безпеки під час надання допомоги при електротравмі. Спостереження за станом хворого.</p> <p>Анафілактичний шок. Причини (сторонній білок, полісахариди, лікарські засоби, алергени). Причини, клінічна картина, діагностика, реанімаційна допомога,</p> <p>Бактеріальний шок. Етіологія, патогенез, клінічна картина. Особливості інтенсивної терапії. Етіотропне (специфічне) та неспецифічне (антибіотики, хімотерапевтичні препарати) лікування. Патогенетичне лікування (вакциноterapia, переливання крові, вітаміни, імуностимулятори). Дезінтоксикаційна терапія.</p>	
	Самостійна робота	<p>Реанімація та інтенсивна терапія в разі шоку. Види шоку</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Синдром тривалого здавлювання. Патогенез, клінічна картина, діагностика, особливості реанімаційної допомоги. Лікування, транспортування хворого. 2. Опіковий шок. Втрата плазми, білка, калію при опіковому шоку. Патогенез, плазмовтрата з опікової поверхні, гемоконцентрація, токсемія, порушення функції нирок. 3. Опіковий шок. Оцінювання стану хворого залежно від площі та глибини опіку і в поєднанні з опіком дихальних шляхів. Клінічна картина, діагностика, особливості реанімаційної допомоги (місцева, загальна). 	4
8	Лекція	<p>Реанімація та інтенсивна терапія при гострому екзогенному отруєнні</p> <p>Характеристика екзогенних отруєнь. Діагностика. Клінічна картина. Загальні принципи лікування при отруєнні. Невідкладна допомога.</p> <p>Окремі види отруєння: кислотами, лугами, фосфорорганічними сполуками, етиловим і метиловим спиртом, барбітуратами, хлорованими вуглеводнями.</p>	2

9	Самостійна робота	<p>Реанімація та інтенсивна терапія при гострому екзогенному отруєнні</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості перебігу та лікування отруєнь у людей літнього та старечого віку. 2. Особливості перебігу та лікування отруєнь у дітей. 3. Показання та протипоказання до екстракорпоральних методів детоксикації (гемосорбція, гемодіаліз, форсований діурез). 	3
	Самостійна робота	<p>Необхідність кореляції життєдіяльності організму при порушеннях водно-електролітного балансу і кислотно-основного стану. Принцип інфузійної терапії</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Класифікація та характеристика кровозамінників. 2. Зсідальна система крові, протизсідальна система крові. 3. Облік добових втрат організмом рідин і солі. 	2
	Лекція	<p>Реанімація та інтенсивна терапія при гострому екзогенному отруєнні</p> <p>Отруєння, що найчастіше трапляються в побуті: грибами, алкоголем, наркотичними речовинами, інсектицидами, чадним газом тощо. Невідкладна допомога.</p> <p>Укуси комах, змій. Клінічна картина, невідкладна допомога. Антидотна терапія при екзогенних отруєннях.</p>	2
	Самостійна робота	<p>Реанімація та інтенсивна терапія в разі акушерської, хірургічної, педіатричної патології</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості проведення інтенсивної терапії при перитонітах. 2. Особливості проведення інтенсивної терапії при гострій кишковій непрохідності. 3. Особливості проведення інтенсивної терапії при гострому панкреатиті. 4. Особливості проведення інтенсивної терапії при гестозах вагітних. 5. Анатомо-функціональні особливості дитячого організму. 6. Особливості проведення реанімаційних заходів у дитячому віці. 7. Особливості проведення інтенсивної терапії при гіпертермічному синдромі. 8. Особливості проведення інтенсивної терапії при судомному синдромі. 9. Особливості проведення інтенсивної терапії при гострому стенозуючому ларингіті. 	7

10	Лекція	<p>10. <i>Особливості проведення інтенсивної терапії при гіпертонічному та гіпотонічному кризах.</i></p> <p>Види загального знеболювання. Інгаляційний та неінгаляційний наркоз. Комбіноване загальне знеболювання. Сучасні анестетики. Ускладнення загального знеболювання. Місцева анестезія, ускладнення</p> <p>Види наркозної апаратури. Інгаляційний наркоз. Методика маскового та ендотрахеального наркозів. Компоненти та етапи загальної анестезії. Ускладнення ендотрахеального наркозу. Фармакодинаміка та фармакокінетика м'язових релаксантів. Внутрішньовенний наркоз. Поняття про комбіновану загальну анестезію. Нейролептоаналгезія. Ускладнення після застосування м'язових релаксантів. Ускладнення загального знеболювання; порушення газообміну та дихання, функції серцево-судинної та центральної і периферичної нервової системи. Спинномозкова та епідуральна анестезія, показання, ускладнення.</p>	2
	Самостійна робота	<ol style="list-style-type: none"> 1. Підготовка хворих до наркозу. 2. Анестезіологічне забезпечення операцій. 3. Місцева анестезія. Показання та протипоказання. Класифікація. 4. Характеристика медикаментів для проведення місцевої анестезії. 5. Електромедикаментозна та акупунктурна анестезія. 	2
1	Практичне заняття	<p>Вступ. Реанімація та інтенсивна терапія. Термінальні стани. Серцево-легенева та церебральна реанімація</p> <p>Непрямий масаж серця і ШВЛ одним і двома реаніматорами. Техніка проведення. Використання інструментів і апаратури.</p> <p>Класифікація стадій реанімації, що була прийнята Всесвітньою асоціацією анестезіологів-реаніматорів:</p> <p>I стадія елементарного підтримування життя (ШВЛ, оксигенація):</p> <ul style="list-style-type: none"> — забезпечення прохідності дихальних шляхів; — проведення ШВЛ; — підтримування штучного кровообігу. <p>II стадія елементарного підтримування життя (відновлення кровообігу):</p> <ul style="list-style-type: none"> — медикаментозна терапія (внутрішньовенна і внутрішньосерцева); — електрокардіографія; — дефібриляція. <p>III стадія тривалого підтримування життя (церебральна (мозкова) реанімація):</p>	4

		<p>— оцінювання стану хворого; — відновлення нормального мислення; — інтенсивна терапія.</p> <p>Ознаки ефективності реанімаційних заходів (зіниці, шкірні покриви, пульс, серцебиття, дихання).</p> <p>Ускладнення під час проведення реанімаційних заходів (регургітація, аспірація, вивих нижньої щелепи, розрив легеневої тканини, розрив печінки, перелом ребер).</p> <p>Заповнення інфузійних систем. Встановлення ОЦК. Підготовка лікарських засобів до ендотрахеальної пункції. Критичні лінії ЕКГ (асистолія, дрібнохвильова та високохвильова фібриляція, нормальна ЕКГ). Техніка проведення дефібриляції. Техніка безпеки під час проведення дефібриляції.</p> <p>Патфізіологічні зміни в постреанімаційний період. Постреанімаційна хвороба та її стадії. Патогенез постгіпоксичного набряку мозку.</p> <p>Практичні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ засвоєння техніки проведення ШВЛ і непрямого масажу серця одним і двома реаніматорами; ☐ засвоєння техніки введення S-подібної трубки; ☐ використання під час проведення ШВЛ дихального мішка АМБУ чи РПА; ☐ підготовка набору інструментів для ендотрахеальної пункції; ☐ підготовка набору інструментів для інтубації трахеї; ☐ підготовка дефібрилятора до роботи; ☐ охорона праці та безпеки життєдіяльності під час роботи з дефібрилятором; ☐ охорона праці та безпеки життєдіяльності під час проведення серцево-легеневої реанімації на муляжах. <p>Реанімація та інтенсивна терапія в разі гострої серцево-судинної недостатності</p> <p>Вивчення історій хвороби пацієнтів із гострою серцево-судинною недостатністю:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гострий інфаркт міокарда. 2. Життєво важливі порушення ритму серця (тахікардія, брадикардія, миготлива аритмія). 3. Тромбоемболія легеневої артерії. 4. Ознайомлення з роботою електрокардіографа, кардіостимулятора, кардіомонітора та зняття електрокардіограми. <p>Практичні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ охорона праці та безпека життєдіяльності під час роботи з електрокардіографом, дефібрилятором; ☐ техніка електрокардіографії (критичні лінії — асистолія, дрібнохвильова і великохвильова 	
2	Практичне заняття		4

3	<i>Практичне заняття</i>	<p>фібриляція); ☐ позначення на ЕКГ (зубці <i>P, QRS, T</i>).</p> <p>Реанімація та інтенсивна терапія в разі гострої дихальної недостатності</p> <p>Обстеження хворих із гострою дихальною недостатністю (набряк легень, status astmaticus, пневмоторакс, сторонні тіла у верхніх дихальних шляхах, ларингоспазм, бронхоспазм).</p> <p>Ознайомлення з апаратурою та інструментарієм (набір для інтубації трахеї, ендотрахеальні трубки і провідники, набір для трахеостомії, набір для мікротрахеостомії — конікотомії).</p> <p>Обладнання РО, ручні дихальні апарати (мішок АМБУ, РПА).</p> <p>Практичні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ користування наборами інструментів для трахеостомії, інтубації трахеї, конікотомії; ☐ проведення оксигенотерапії; ☐ визначення частоти дихання; ☐ реанімаційна допомога при утопленні (особливості реанімації); ☐ реанімаційна допомога при повішенні (особливості реанімації); ☐ охорона праці та безпека життєдіяльності під час роботи з колючим і ріжучим інструментарієм. 	4
4	<i>Практичне заняття</i>	<p>Реанімація та інтенсивна терапія при коматозному стані</p> <p>Показ хворих на цукровий діабет, тяжку форму ниркової недостатності, з черепно-мозковою травмою, гострою дистрофією печінки, отруєнням. Вирішення ситуаційних завдань. Розрахунок інсуліну під час вливання 5—10 % розчинів глюкози. Ознайомлення з лабораторними аналізами. Проведення гемодіалізу та гемосорбції.</p> <p>Практичні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ набирання інсуліну в шприц та його введення; ☐ підрахунок пульсу, вимірювання АТ; ☐ визначення ступеня тяжкості хворих у коматозному стані; ☐ особливості транспортування хворих із черепно-мозковою травмою. 	4
5	<i>Практичне заняття</i>	<p>Реанімація та інтенсивна терапія в разі шоку. Види шоку. Травматичний шок</p>	4

6	Практичне заняття	<p>Робота в реанімаційній палаті. Показ хворих у стані травматичного шоку. Вивчення схеми інтенсивної терапії при травматичному шоці. Обговорення аналізів крові, підрахунок балансу крововтрати та переливання рідини. Застосування інфузійних середовищ, догляд за хворими. Участь у проведенні інфузійної терапії. Техніка проведення гемотрансфузії.</p> <p>Практичні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ визначення групи крові, резус-фактора, резус-сумісності; ☐ правила переливання крові; ☐ методи тимчасової зупинки кровотечі (накладання джгута, стисних пов'язок); ☐ оформлення документації на переливання крові та кровозамінників; <p>Реанімація та інтенсивна терапія в разі інфекційно – токсичного та кардіогенного шоку</p> <p>Реанімація та інтенсивна терапія при гострому екзогенному отруєнні етиловим спиртом, сурогатом алкоголю, медикаментами, кислотами та лугами</p> <p>Робота в реанімаційній палаті. Показ хворих у стані інфекційно – токсичного, кардіогенного шоку. Вивчення схеми інтенсивної терапії при інфекційно – токсичному та кардіогенному шоках. Обговорення аналізів крові, підрахунок балансу крововтрати та переливання рідини. Застосування інфузійних середовищ, догляд за хворими. Участь у проведенні інфузійної терапії. Техніка проведення гемотрансфузії.</p> <p>Проводиться в реанімаційній палаті токсикологічного центру.</p> <p>Догляд за хворими з гострими отруєннями етиловим спиртом, сурогатом алкоголю, медикаментами, кислотами та лугами. Аналіз історій хвороб, вирішування ситуаційних завдань, вивчення таблиці антидотів. Поняття про екстракорпоральні методи детоксикації.</p> <p>Практичні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ догляд за хворим після переливання крові; ☐ розрахунок індексу Альговера; ☐ методи транспортування хворих з травмами; ☐ охорона праці та безпека життєдіяльності під час роботи з кров'ю. ☐ проведення серцево-легеневої реанімації одним та двома реаніматорами; ☐ заповнення систем для краплинного введення лікарських речовин; ☐ промивання шлунка; <p>Реанімація та інтенсивна терапія при гострому</p>	4
---	-------------------	---	---

7	<i>Практичне заняття</i>	<p>екзогенному отруєнні токсичними газами, ФОС, грибами</p> <p>Проводиться в реанімаційній палаті токсикологічного центру.</p> <p>Догляд за хворими з гострими отруєннями токсичними газами, ФОС, грибами. Аналіз історій хвороб, вирішування ситуаційних завдань, вивчення таблиці антидотів. Поняття про екстракорпоральні методи детоксикації.</p> <p>Практичні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ катетеризація сечового міхура; ☐ підготовка набору інструментів для інтубації трахеї; ☐ охорона праці та безпека життєдіяльності при проведенні ШВЛ апаратними методами. 	4
8	<i>Практичне заняття</i>	<p>Необхідність кореляції життєдіяльності організму при порушеннях водно-електролітного балансу і кислотно-основного стану. Принцип інфузійної терапії</p> <p>Аналіз крові в нормі та при патології. Поняття ОЦК, показників гематокриту, рН крові. Визначення груп крові за системою АВО, резус-фактора. Характеристика основних інфузійних речовин. Кров і препарати крові. Механізм дії перелитої крові та її препаратів. Гемокоректори (гемодинамічні, дезінтоксикаційні, білкові, жирові, кристалічні). Регулятори КЛС. Осмодіуретики. Добовий баланс рідин. Порушення водно-електролітного балансу і кислотно-основного стану організму, корекція.</p> <p>Обладнання реанімаційної палати та її призначення. Конструкція функціонального ліжка. Накриття стерильного стола. Стерильні набори для венесекції, катетеризації, трахеостомії.</p> <p>Апаратура для кардіореанімації (дихальний мішок типу АМБУ, РПА, дихальний апарат типу РО, ЕКГ, кардіомонітор).</p> <p>Контроль за виконанням призначень згідно з карткою інтенсивного нагляду. Вивчення історій хвороби та листків інтенсивної терапії.</p> <p>Практичні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ визначення групи крові, резус-фактора, резус-сумісності; ☐ взяття крові з вени для аналізу; ☐ катетеризація сечового міхура; ☐ вимірювання температури тіла, артеріального тиску, ЦВТ, підрахунок дихання, пульсу; ☐ заповнення систем для краплинного введення лікарських засобів; ☐ асептика та оброблення голок, канюль; ☐ догляд за трахеостомою; ☐ туалет шкіри, профілактика пролежнів; 	4

9	<i>Практичне заняття</i>	<p>☐ охорона праці та безпека життєдіяльності під час роботи з кров'ю.</p> <p>Види загального знеболювання. Інгаляційний та неінгаляційний наркоз. Комбіноване загальне знеболювання.</p> <p>Вивчення будови наркозної апаратури, апаратів для ШВЛ. Інструменти та допоміжні засоби для проведення різних методів знеболювання. Методика інтубації трахеї. Обов'язки фельдшера під час проведення маскового, ендотрахеального та інших видів знеболювання. Робота в операційній.</p> <p>Практичні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ підготовка хворого до загального знеболювання; ☐ підготовка наркозного апарату до роботи; ☐ методика прямої ларингоскопії; ☐ техніка інтубації трахеї; ☐ оброблення та стерилізація наркозного апарату. 	4
10	<i>Практичне заняття</i>	<p>Сучасні анестетики. Ускладнення загального знеболювання. Місцева анестезія, ускладнення</p> <p>Обов'язки фельдшера під час проведення місцевого знеболювання. Робота в операційній.</p> <p>Практичні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ охорона праці та безпека життєдіяльності під час роботи з наркозним апаратом; ☐ накриття стола анестезиста; ☐ заповнення картки знеболювання; ☐ охорона праці та безпека життєдіяльності під час роботи з газовими балонами та інгаляційними анестетиками; <p>Диференційований залік</p>	3
			1

Структура освітнього компонента

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Навчальна практика під керівництвом викладача	Самостійна робота
1	Вступ. Поняття про реанімацію та інтенсивну терапію. Термальні стани. Серцево-легенева та церебральна реанімація	10	4	4	2
2	Охорона праці в галузі анестезіології та реаніматології	2	—	—	2
3	Реанімація та інтенсивна терапія в разі гострої серцево-судинної недостатності	11	4	4	3
4	Реанімація та інтенсивна терапія в разі гострої дихальної недостатності	9	2	4	3
5	Реанімація та інтенсивна терапія при коматозному стані	10	2	4	4
6	Реанімація та інтенсивна терапія в разі шоку. Види шоку	12	2	6	4
7	Реанімація та інтенсивна терапія при гострому екзогенному отруєнні	14	4	6	4
8	Необхідність кореляції життєдіяльності організму при порушеннях водно-електролітного балансу і кислотно-основного стану. Принцип інфузійної терапії	6	-	4	2
9	Реанімація та інтенсивна терапія в разі акушерської, хірургічної, педіатричної патології	4	—	—	4
10	Види загального знеболювання. Інгаляційний та неінгаляційний наркоз. Комбіноване загальне знеболювання. Сучасні анестетики. Ускладнення загального знеболювання. Місцева анестезія, ускладнення	12	2	8	2
	УСЬОГО	90	20	40	30

Теми лекційних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
8 семестр		
1	Вступ. Поняття про реанімацію та інтенсивну терапію. Термальні стани. Серцево-легенева та церебральна реанімація	4
2	Реанімація та інтенсивна терапія в разі гострої серцево-судинної недостатності	4
3	Реанімація та інтенсивна терапія в разі гострої дихальної недостатності	2
4	Реанімація та інтенсивна терапія при коматозному стані	2
5	Реанімація та інтенсивна терапія в разі шоку . Види шоку	2
4	Реанімація та інтенсивна терапія при гострому екзогенному отруєнні	4
5	Види загального знеболювання. Інгаляційний та неінгаляційний наркоз. Комбіноване загальне знеболювання. Сучасні анестетики. Ускладнення загального знеболювання. Місцева анестезія, ускладнення	2
	Всього	20

Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
6 семестр		
1	Вступ. Поняття про реанімацію та інтенсивну терапію. Термальні стани. Серцево-легенева та церебральна реанімація	4
2	Реанімація та інтенсивна терапія в разі гострої серцево-судинної недостатності	4
3	Реанімація та інтенсивна терапія в разі гострої дихальної недостатності	4
4	Реанімація та інтенсивна терапія при коматозному стані	4
5	Реанімація та інтенсивна терапія в разі шоку. Види шоку. Травматичний шок.	4
6	Реанімація та інтенсивна терапія в разі інфекційно – токсичного та кардіогенного шоку. Реанімація та інтенсивна терапія при гострому екзогенному отруєнні етиловим спиртом, сурогатом алкоголю, медикаментами, кислотами та лугами	4
7	Реанімація та інтенсивна терапія при гострому екзогенному отруєнні токсичними газами, ФОС, грибами	4
8	Необхідність кореляції життєдіяльності організму при порушеннях водно-електролітного балансу і кислотно-основного стану. Принцип інфузійної терапії	4
9	Види загального знеболювання. Інгаляційний та неінгаляційний наркоз. Комбіноване загальне знеболювання.	4
10	Сучасні анестетики. Ускладнення загального знеболювання. Місцева анестезія, ускладнення Диференційований залік	3 1
	Всього	40

Самостійна робота

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
6 семестр		
1	Вступ. Поняття про реанімацію та інтенсивну терапію. Термальні стани. Серцево-легенева та церебральна реанімація	2
2	Охорона праці в галузі анестезіології та реаніматології	2
3	Реанімація та інтенсивна терапія в разі гострої серцево-судинної недостатності	3
4	Реанімація та інтенсивна терапія в разі гострої дихальної недостатності	3
5	Реанімація та інтенсивна терапія при коматозному стані	4
6	Реанімація та інтенсивна терапія в разі шоку. Види шоку	4
7	Реанімація та інтенсивна терапія при гострому екзогенному отруєнні	4
8	Необхідність кореляції життєдіяльності організму при порушеннях водно-електролітного балансу і кислотно-основного стану. Принцип інфузійної терапії	2
9	Реанімація та інтенсивна терапія в разі акушерської, хірургічної, педіатричної патології	4
10	Види загального знеболювання. Інгаляційний та неінгаляційний наркоз. Комбіноване загальне знеболювання. Сучасні анестетики. Ускладнення загального знеболювання. Місцева анестезія, ускладнення	2
	Всього	30

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

1. Непрямий масаж серця.
2. Прийоми відновлення прохідності верхніх дихальних шляхів — ШВЛ за методом рот до рота.
3. Контроль ефективності реанімації.
4. Вимірювання АТ.
5. Підрахування пульсу та дихальних рухів.
6. Ведення листка інтенсивного спостереження.
7. Оцінювання результатів дослідження крові та сечі.
8. Робота з портативними дихальними апаратами.
9. Складання набору інструментів для венесекції.
10. Техніка введення повітроводу.
11. Підготовка до роботи дефібрилятора, техніка безпеки.
12. Підготовка набору інструментів для катетеризації центральних вен. Догляд за катетером.
13. Техніка проведення ШВЛ і прямого масажу серця одним і двома реаніматорами.
14. Підготовка набору інструментів для трахеостомії.
15. Підготовка набору інструментів для інтубації трахеї, конікотомії.
16. Оброблення та стерилізація дихальної апаратури.
17. Користування функціональним ліжком.
18. Промивання шлунка.
19. Техніка ендотрахеальної пункції.
20. Катетеризація сечового міхура.
21. Техніка безпеки під час роботи з електрокардіографом, отримання ЕКГ.
22. Користування антидотними таблицями.
23. Розрахунок доз інсуліну за кількістю глюкози в розчині.
24. Підготовка до роботи наркозного апарату, техніка безпеки.
25. Заповнення картки знеболення.
26. Визначення груп крові, резус-фактора, резус-сумісності.
27. Техніка безпеки під час роботи з газовими балонами та інгаляційними анестетиками.

28. Техніка безпеки під час роботи з кров'ю.
29. Техніка безпеки під час роботи з колючим та ріжучим інструментарієм.
30. Техніка безпеки під час проведення серцево-легеневої реанімації на муляжах.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ

1. Визначення видів термінального стану, їх характеристика.
2. Основні прийоми інтенсивної терапії та реанімації.
3. Показання до реанімації.
4. Протипоказання до реанімації.
5. Критерії ефективності реанімаційних заходів.
6. Помилки та неефективність реанімаційних заходів, запобігання їм.
7. Еклампсія — клінічна картина, допомога.
8. Техніка непрямого масажу серця та ШВЛ одним і двома реаніматорами.
9. Дефібриляція серця.
10. Гіпертонічний криз — клінічна картина, невідкладна допомога.
11. Епілептичний статус — клінічна картина, невідкладна допомога.
12. Види термінальних ЕКГ.
13. Клініка гострого інфаркту міокарда.
14. Атипові форми інфаркту міокарда.
15. Ускладнення при інфаркті міокарда.
16. Лікування при аритмії, тахікардії та брадикардії.
17. Гостра дихальна недостатність (ГДН) і її причини.
18. Поняття про пневмоторакс, його види, реанімаційна допомога.
19. Допомога при потраплянні сторонніх тіл у дихальні шляхи.
20. Допомога при ларинго- і бронхоспазмі, несправжньому та дифтерійному крупі.
21. Реанімаційна допомога при бронхіальній астмі.
22. Реанімаційна допомога при набряку легень.
23. Клінічна картина і допомога при тромбоемболії легеневої артерії (ТЕЛА).
24. Механізм дії перелитої крові.
25. Аналіз крові, клінічна норма і патологія.
26. Препарати крові.
27. Кровозамінники.
28. Реакції й ускладнення після переливання крові.
29. Гемотрансфузійний шок.
30. Цитратна інтоксикація.
31. Тромбогеморагічний синдром.
32. Шок, визначення, види. Гіповолемічний шок, клінічна картина, невідкладна допомога.
33. Травматичний шок — клінічна картина, невідкладна допомога.
34. Анафілактичний шок — клінічна картина, невідкладна допомога.
35. Токсикоінфекційний шок — клінічна картина, діагностика, допомога.
36. Кардіогенний шок — клінічна картина, діагностика, допомога.
37. Опіковий шок — клінічна картина, діагностика, допомога.
38. Холодовий шок — клінічна картина, діагностика, допомога.

39. Геморагічний шок — клінічна картина, діагностика, допомога.
40. Види інгаляційного наркозу, ускладнення, профілактика.
41. Комбінований наркоз. Міорелаксанти.
42. Визначення коми, ступені коматозних станів. Види коми.
43. Діабетична кома (гіперглікемічна, кетоацидотична) — клінічна картина, діагностика, допомога.
44. Гіпоглікемічна кома — клінічна картина, невідкладна допомога.
45. Уремична кома — клінічна картина, діагностика, допомога.
46. Печінкова кома — клінічна картина, невідкладна допомога.
47. Поняття про екзогенне отруєння
48. Основні синдроми при екзогенному отруєнні.
49. Загальні принципи лікування при отруєнні.
50. Отруєння барбітуратами, хлорованими вуглеводнями, нейролептоанальгетиками — клінічна картина, невідкладна допомога.
51. Отруєння наркотиками, психотропними препаратами — клінічна картина, невідкладна медична допомога.
52. Отруєння фосфорорганічними сполуками (ФОС) — клінічна картина, невідкладна медична допомога.
53. Отруєння грибами — клінічна картина, невідкладна допомога.
54. Отруєння алкоголем та його сурогатами — клінічна картина, невідкладна медична допомога.
55. Отруєння чадним газом — клінічна картина, невідкладна медична допомога.
56. Гіпертермічний синдром — клінічна картина, невідкладна медична допомога.
57. Утоплення (в морській і прісній воді), види, реанімаційна допомога.
58. Електротравма, реанімаційна допомога.
59. Странгуляційна асфіксія, види, реанімаційна допомога
60. Асфіксія новонароджених, невідкладна допомога. Особливості проведення серцево-легеневої реанімації у новонароджених.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

1. Визначення видів термінального стану, їх характеристика.
2. Основні прийоми інтенсивної терапії та реанімації.
3. Показання до реанімації.
4. Протипоказання до реанімації.
5. Критерії ефективності реанімаційних заходів.
6. Помилки та неефективність реанімаційних заходів, запобігання їм.
7. Еклампсія — клінічна картина, допомога.
8. Техніка непрямого масажу серця та ШВЛ одним і двома реаніматорами.
9. Гіпертонічний криз — клінічна картина, невідкладна медична допомога.
10. Клініка гострого інфаркту міокарда.
11. Атипові форми інфаркту міокарда.
12. Ускладнення при інфаркті міокарда.
13. Лікування при аритмії, тахікардії та брадикардії.
14. Гостра дихальна недостатність (ГДН) і її причини.
15. Пневмоторакс, його види, реанімаційна допомога.
16. Допомога при ларинго- і бронхоспазмі, несправжньому та дифтерійному крупі.
17. Реанімаційна допомога при бронхіальній астмі.
18. Реанімаційна допомога при набряку легень.
19. Механізм дії перелитої крові.
20. Аналіз крові, клінічна норма і патологія.
21. Препарати крові.
22. Кровозамінники.
23. Реакції та ускладнення після переливання крові.
24. Гемотрансфузійний шок.
25. Цитратна інтоксикація.
26. Тромбогеморагічний синдром.
27. Шок, визначення, види. Гіповолемічний шок, клінічна картина, невідкладна медична допомога.
28. Травматичний шок, клінічна картина, невідкладна медична допомога.
29. Анафілактичний шок, клінічна картина, невідкладна медична допомога.
30. Токсикоінфекційний шок, клінічна картина, діагностика.
31. Кардіогенний шок, клінічна картина, діагностика, допомога.
32. Опіковий шок, клінічна картина, діагностика, допомога.
33. Холодовий шок, клінічна картина, діагностика, допомога.
34. Геморагічний шок, клінічна картина, діагностика, допомога.
35. Визначення коми, ступені коматозних станів. Види коми.

36. Діабетична кома (гіперглікемічна, кетоацидотична), клінічна картина, діагностика, допомога.
37. Гіпоглікемічна кома, клінічна картина, невідкладна медична допомога.
38. Уремична кома, клінічна картина, діагностика, допомога.
39. Печінкова кома, клінічна картина, невідкладна медична допомога.
40. Гіпертермічний синдром, клінічна картина, невідкладна медична допомога.
41. Електротравма, реанімаційна допомога.
42. Асфіксія новонароджених, невідкладна медична допомога. Особливості проведення серцево-легеневої реанімації у новонароджених.

9. Індивідуальні завдання

З метою кращого засвоєння матеріалу з анестезіології та реаніматології програмою і навчальним планом освітньо-професійної програми «Лікувальна справа» передбачене виконання індивідуальних завдань:

1. Кожному здобувачу освіти пропонується індивідуальне завдання: скласти тези бесіди, лекції з профілактики одного із невідкладних станів в анестезіології та реаніматології та надання домедичної допомоги.
2. Серед здобувачів освіти III курсів провести конкурс санбюлетнів (презентацій) на тему: «Екзогенні отруєння».

10. Методи навчання

Навчальний процес здійснюється за традиційною технологією: лекції, практичні заняття, самостійна позааудиторна робота.

Під час лекцій використовують засоби наочності, зокрема на всі лекційні заняття створені мультимедійні презентації, застосовують інтерактивні методи.

Під час навчальної практики використовують засоби наочності, зокрема на всі заняття створені мультимедійні презентації, інтерактивні методи.

Практичні заняття спрямовані на отримання базових знань та відпрацювання алгоритмів виконання практичних навичок на рівні навички. На практичних заняттях здобувачі освіти опановують уміння спілкуватися з хворими як на прикладах використання елементів рольової та ділової гри, так і безпосередньо при роботі з пацієнтами..

11. Методи контролю

На лекційних заняттях проводиться вибірковий контроль на засвоєння викладеної теми.

На практичних заняттях контроль знань проводиться різними методами: опитування, розв'язування тестових завдань, виконання практичних навичок при роботі в малих групах, та індивідуальне виконання практичної навички. Значне місце при оцінці знань відводиться розв'язуванню ситуаційних задач як типових, так і підвищеної складності.

Контроль самостійної позааудиторної роботи проводиться у формі виконання індивідуальних завдань на практичних заняттях, індивідуальних консультаціях згідно графіка.

Підсумковий контроль проводиться у формі диференційованого заліку, який включає усні відповіді та розв'язання ситуаційної задачі з виконанням практичної навички.

12. Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти з освітнього компонента «Анестезіологія та реаніматологія»

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти анестезіології та реаніматології складено для визначення рівня підготовки фахових молодших бакалаврів у закладі фахової передвищої освіти КЗ КОР «Чорнобильський медичний фаховий коледж» за спеціальністю 223 Медсестринство галузь знань 22 Охорона здоров'я освітньо-професійна програма «Лікувальна справа» відповідно до складових галузевих стандартів фахової передвищої освіти затверджених МОН України (Наказ МОН «Про затвердження стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 223 Медсестринство галузі знань 22 Охорона здоров'я освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр»» № 1202 від 08.11.2021 року), освітньо-професійної програми «Лікувальна справа» 2023 року та навчальних планів 2023 року.

КЗ КОР «Чорнобильський медичний фаховий коледж»

Галузь знань	22 Охорона здоров'я
Спеціальність	223 Медсестринство
Освітньо-професійна програма	Лікувальна справа

Критерії оцінювання досягнень здобувачів освіти

Засобами оцінювання результатів навчання можуть бути:

- диференційований залік;
- стандартизовані тести;
- командні проекти;
- реферати;
- опитування (усне або письмове; фронтальне, групове або індивідуальне);
- мультимедійні презентації здобувачів освіти;
- клінічні (ситуаційні) задачі;
- демонстрація практичних навичок;
- контрольна робота.

Оцінювання активності і знань здобувачів освіти відбувається під час практичних занять, поточного письмового та усного контролю, виконання підсумкових завдань.

Поточне оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти на практичних заняттях здійснюється за чотирибальною (національною) шкалою:

«5» - (відмінно), «4» - (добре), «3» - (задовільно), «2» - (незадовільно) .

Критерії оцінювання знань і вмінь

При оцінюванні досягнень здобувачів фахової передвищої освіти враховується:

- застосування системного підходу: вміння бачити місце питання, що розглядається, як в структурі теми, так і в структурі курсу в цілому;
- правильність та повнота розкриття питання, вміння чітко, логічно, систематизовано викласти матеріал;
- рівень осмислення навчального матеріалу, повнота розкриття змісту понять, характеру закономірних зв'язків та залежностей між явищами, які вони відображають, точність застосування наукових термінів;
- рівень виявлення аналітичних вмінь, вміння обґрунтувати основні положення викладеного матеріалу, демонструючи навички наукового узагальнення проблеми та вміння зробити достатньо мотивовані висновки;
- вільне володіння матеріалом як вміння зробити його повний або концентрований виклад, так і вміння використовувати матеріал у новій навчальній ситуації, знання основних концепцій проблеми, яка розглядається, вміння мотивовано викласти власну точку зору;
- вміння бачити прикладний аспект (практичне застосування) знань, що висвітлюються;
- використання додаткової літератури;
- культура мовлення.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИЙ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ

на теоретичних заняттях

Оцінка «5» - здобувач освіти:

- дає повні відповіді на всі запитання, правильно визначає поняття;
- точно формулює думки і обґрунтовує їх;
- послідовно і точно викладає матеріал;
- грамотно оформлює свою відповідь;
- вміє вирішувати ситуаційні задачі з виділенням першочергових заходів по наданню допомоги на догоспітальному етапі (правильні логічно обґрунтовані відповіді)

Оцінка «4» - здобувач освіти:

- відповідь задовольняє ті ж самі вимоги, що й відповідають на оцінку «5», але студент зробив незначні помилки в теоретичних знаннях та допустив невеликі неточності.

Оцінка «3» - здобувач освіти:

- знає і розуміє основні положення теми, але: є прогалини в теоретичних знаннях, в обґрунтуванні та осмисленні ситуаційних задач, допускає помилки при визначенні понять, термінології;
- у відповіді немає чіткості, послідовності;
- не вміє вирішувати задачі;
- плутає послідовність дії при наданні невідкладної допомоги.

Оцінка «2» - здобувач освіти:

- не орієнтується в матеріалі;
- виявляє не розуміння теми;
- допускає істотні помилки, що спотворюють зміст вивченого;
- відповідь відсутня.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ

на практичних заняттях

Рівні навчальних досягнень	Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача освіти
1. Високий	«5»	<p>Здобувач освіти вільно володіє темою заняття. Виконуючи завдання, виявляє творчі здібності, самостійно проводить аналогії, надає порівняльні характеристики, обґрунтовуючи свої відповіді, користується широким арсеналом доказів своєї думки, наводить приклади.</p>
		<p>Володіє уміннями і компетенціями для здійснення виробничих функцій при виконанні типових та нестандартних завдань виробничої діяльності, в тому числі: доглядом за хворими, профілактичною, організаційно-методичною та технічною.</p> <p>При виконанні практичних навиків здобувач освіти</p> <ul style="list-style-type: none"> • Повністю, без помилок виконує всі етапи алгоритму дій в повному обсязі • Враховує показання і протипоказання • Застосовує навички спілкування з пацієнтом на всіх етапах алгоритму. <p>Здобувач освіти також володіє:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціально-особистісними компетенціями – системним та креативним мисленням, властивостями комунікабельності та адаптивності, доцільної критичності і самокритичності; 2. Загально-науковими компетенціями – має базові знання з теми і застосовує їх при виконанні виробничих завдань; 3. Загально-професійними та спеціалізовано-професійними компетенціями: <ul style="list-style-type: none"> - застосовує на практиці принципи медичної етики та деонтології; - розуміє соціальні та правові наслідки своєї професійної діяльності; - володіє комунікативними навичками; - використовує стандарти та нормативну базу галузі охорони здоров'я; - володіє навичками з охорони праці та інфекційної безпеки.

		При тестовому контролі виконує завдання 90-100% від загальної кількості тестових завдань.
2. Достатній	«4»	<p>Здобувач освіти володіє темою заняття, виконує типові завдання виробничої діяльності, орієнтується в нестандартних ситуаціях, усвідомлює основні поняття, може пояснити зв'язок між причиною і наслідками.</p> <p>Володіє уміннями і компетенціями для здійснення виробничих функцій при виконанні типових та нестандартних завдань виробничої діяльності, в тому числі: доглядом за хворими, профілактичною, організаційно-методичною та технічною.</p> <p>При виконанні практичних навиків здобувач освіти допускає помилки в підготовчому етапі. Процедури виконуються в правильній послідовності. Допущені помилки не впливають на кінцевий результат та стан здоров'я.</p> <p>Здобувач освіти також володіє:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціально-особистісними компетенціями – системним та креативним мисленням, властивостями комунікабельності та адаптивності, доцільної критичності і самокритичності; 2. Загально-науковими компетенціями – має базові знання з базових наук і застосовує їх при виконанні виробничих завдань; 3. Загально-професійними та спеціалізовано-професійними компетенціями: <ul style="list-style-type: none"> - застосовує на практиці принципи медичної етики та деонтології; - розуміє соціальні та правові наслідки своєї професійної діяльності; - володіє комунікативними навичками; - використовує стандарти та нормативну базу галузі охорони здоров'я; - володіє навичками з охорони праці та інфекційної безпеки. <p>При тестовому контролі виконує завдання 89,9-75 % від загальної кількості тестів.</p>
3. Середній	«3»	<p>Здобувач освіти виконує типові завдання професійної діяльності, має знання з теми заняття та базових дисциплін.</p> <p>Здобувач освіти володіє більшою частиною навчального матеріалу з теми, але не завжди робить правильні логічні висновки і узагальнення.</p> <p>Володіє загально-професійними і спеціалізовано-професійними компетенціями.</p> <p>Не достатньо володіє навичками з охорони праці, інфекційної безпеки, знаннями нормативної бази в галузі охорони здоров'я.</p> <p>Володіє уміннями і компетенціями для здійснення виробничих функцій при виконанні типових та нестандартних завдань виробничої діяльності, в тому</p>

		<p>числі: доглядом за хворими, профілактичною, організаційно-методичною та технічною.</p> <p>При виконанні практичних навиків студент:</p> <ul style="list-style-type: none"> • допускає помилки, які завдають шкоди психологічному здоров'ю пацієнта • не може чітко указати показання і протипоказання для здійснення процедури • не чітко виконують підготовчий і завершальний етапи алгоритму практичного навичка. <p>При проведенні тестового контролю знань, виконує завдання на рівні 74,9-60% від загальної кількості тестів.</p>
<p>4. Початковий</p>	<p>«2»</p>	<p>Під час здійснення виробничих функцій, здобувач освіти виконує окремі типові завдання професійної діяльності. Не демонструє систему необхідних умінь для формування загально-професійних компетенцій, не володіє системним мисленням.</p> <p>Здобувач освіти частково усвідомлює значення теми для застосування в майбутній професійній діяльності фельдшера.</p> <p>Не повністю розуміє або плутає значення ключових понять з теми. Не достатньо володіє теоретичними знаннями, вміннями та навиками. Не здатний відповідати на більшість питань.</p> <p>Допускає помилки, які завдають шкоди здоров'ю пацієнта.</p> <p>При проведенні тестового контролю знань, виконує завдання на рівні 59,9 % і менше.</p>

Оцінювання роботи здобувачів освіти

Критерії оцінювання	оцінки			
	5	4	3	2
1. Оцінка усної відповіді на підготовчому та основному етапах	Повна, обгрунтована з використанням медичної термінології	Повна з непевними поясненнями або помилками з використанням медичної термінології	Неповна відповідь, але основні поняття засвоєні	Матеріал не засвоєно, відповідь відсутня або неправильна
2. Оцінювання тестів	100 – 90 % правильних відповідей	89,9 – 75 % правильних відповідей	74,9 - 60 % правильних відповідей	59,9% та менше правильних відповідей
3. Рішення ситуаційних задач	Правильні логічно обгрунтовані відповіді	Правильні відповіді з недостатнім обгрунтуванням	Частково правильні відповіді, обрана тактика порушує стан дитини	Відповіді відсутні
4. Практичні навички	Правильно виконує практичні навички, дотримуючись алгоритму послідовності дій	Виконує практичні навички з порушенням алгоритму дій або помилками, які не порушують стан жінки	Виконує практичні навички з порушенням алгоритму дій або помилками, які незначно порушують стан жінки	Неправильно виконує практичні навички або допускає помилки, які наносять шкоду жінці
5 Активність	Проактивний Приймає участь у виконанні завдань. Сам продукує ідеї	Активний Приймає участь у виконанні завдань		Пасивний Не приймає участь у виконанні завдань

Розглянуто та схвалено на засіданні циклової комісії клінічних дисциплін

Протокол № __ від «__» серпня 20__ р.

Голова циклової комісії _____ Марія ШУЛЛА

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти з анестезіології та реаніматології складено для визначення рівня підготовки фахових молодших бакалаврів у закладі фахової передвищої освіти КЗ КОР «Чорнобильський медичний фаховий коледж» за спеціальністю 223 Медсестринство галузь знань 22 Охорона здоров'я освітньо-професійна програма «Лікувальна справа» відповідно до складових галузевих стандартів фахової передвищої освіти затверджених МОН України (Наказ МОН «Про затвердження стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 223 Медсестринство галузі знань 22 Охорона здоров'я освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» № 1202 від 08.11.2021 року), освітньо-професійної програми «Лікувальна справа» 2023 та навчальних планів 2023 року..

КЗ КОР «Чорнобильський медичний фаховий коледж»

Галузь знань	22 Охорона здоров'я
Спеціальність	223 Медсестринство
Освітньо-професійна програма	Лікувальна справа

Критерії оцінювання досягнень здобувачів освіти

Засобами оцінювання результатів навчання можуть бути:

- диференційований залік;
- стандартизовані тести;
- командні проекти;
- реферати;
- опитування (усне або письмове; фронтальне, групове або індивідуальне);
- мультимедійні презентації здобувачів освіти;
- клінічні (ситуаційні) задачі;
- демонстрація практичних навичок;
- контрольна робота.

Оцінювання активності і знань здобувачів освіти відбувається під час с практичних занять, поточного письмового та усного контролю, виконання підсумкових завдань.

Поточне оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти на практичних заняттях здійснюється за чотирибальною (національною) шкалою: «5» - (відмінно), «4» - (добре), «3» - (задовільно), «2» - (незадовільно) .

Оцінка «5» (відмінно) ставиться, якщо у відповіді:

- зазначено і простежується розуміння місця питання, що розглядається, як в структурі теми, так і в структурі курсу в цілому;
- правильно і повно розкрито зміст матеріалу в обсязі програми, відповідь має

чіткий, логічний та послідовний характер;

- повністю розкрито зміст понять, точно використано наукові терміни;
- відповідь насичена глибокими та розгорнутими судженнями;
- зроблено аргументовані висновки;
- здобувач освіти демонструє творче застосування знань при переформатуванні запитання.

Оцінка «4» (добре) ставиться, якщо у відповіді:

- зазначено і простежується розуміння місця питання, що розглядається, як в структурі теми, так і в структурі курсу в цілому;
- майже повно розкрито основний зміст матеріалу, відповідь структурована, проте наявні окремі помилки у послідовності викладу;
- надано правильне визначення понять і чітко використано наукові терміни;
- недостатньо виваженою та аргументованою є доказова база, недостатньо мотивовані висновки;
- здобувач освіти вільно оперує знаннями, може застосовувати їх у новій навчальній ситуації;
- у відповіді трапляються окремі мовленнєві помилки.

Оцінка «3» (задовільно) ставиться, якщо у відповіді:

- зміст навчального матеріалу викладено неповно, фрагментарно, відповідь має недостатньо стійкий (здобувач освіти відповідав невпевнено) та послідовний характер;
- допущено певні помилки й неточності у використанні наукової термінології та визначенні понять;
- відповідь має формальний та переважно репродуктивний характер, висновки не аргументовані та не охоплюють всього змісту викладеного матеріалу;
- у новій навчальній ситуації здобувач освіти використовує лише окремі знання вивченого матеріалу;
- у відповіді наявні фактичні та мовленнєві помилки.

Оцінка «2» (незадовільно) ставиться, якщо у відповіді:

- здобувач освіти неспроможний відтворити зміст навчального матеріалу у певній послідовності, у відповіді окремі фрагменти знань перемежуються з розрізненими фактами та загальними фразами;
- допущено грубі помилки при визначенні понять та використанні термінології;
- викладений матеріал не узагальнено, висновки не сформульовано;
- у відповіді наявні грубі фактичні та мовленнєві помилки.

Оцінювання результатів практичної діяльності здобувачів освіти

Оцінка «5» (відмінно) - здобувач освіти самостійно і швидко підбирає необхідне обладнання для виконання практичних навичок. Може визначити мету та послідовність виконання маніпуляції. Вміє підготувати необхідне до маніпуляції, дотримується алгоритму дії, не допускає помилок.

Оцінка «4» (добре) - здобувач освіти самостійно підбирає необхідне обладнання. Може визначити мету та послідовність виконання маніпуляції. Визначає показання та протипоказання до маніпуляцій, вміє підготувати необхідне до маніпуляції, дотримується алгоритму дії. Допускає несуттєві помилки, які не впливають на кінцевий результат.

Оцінка «3» (задовільно) - здобувач освіти підбирає обладнання та інструментарій за допомогою викладача. Послідовність виконання маніпуляції порушена.

Оцінка «2» (незадовільно) - здобувач освіти не знає, яке обладнання необхідно підібрати для виконання маніпуляції. Послідовність виконання маніпуляції порушена. Допущені помилки впливають на результат маніпуляції.

Оцінювання тестових завдань

Оцінка «5» (відмінно) - 100-90% правильних відповідей.

Оцінка «4» (добре) – 89,9-75% правильних відповідей.

Оцінка «3» (задовільно) – 74,9-60% правильних відповідей.

Оцінка «2» (незадовільно) – 59,9% і менше правильних відповідей.

Оцінювання розв'язання ситуаційної задачі

Оцінка «5» (відмінно) – здобувач освіти правильно виконав практичне завдання (ситуаційну вправу), спроможний аргументовано відстоювати свою думку.

Оцінка «4» (добре) - здобувач освіти показує не досить високі знання понятійного апарату та літературних джерел, вміє аргументувати свої думки та ставлення до відповідних категорій.

Оцінка «3» (задовільно) – здобувач освіти у цілому відповів на поставлене запитання, але не спромігся переконливо аргументувати свою відповідь, помилився у використанні понятійного апарату, показав недостатні знання літературних джерел.

Оцінка «2» (незадовільно) – здобувач освіти дає неправильну відповідь на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату та літературних джерел.

Оцінювання презентацій

Оцінка «5» (відмінно) - тему розкрито повно, використані матеріали демонструють розуміння теми, матеріал викладений в логічній послідовності, з використанням міждисциплінарних зв'язків, грамотно, раціонально використані можливості комп'ютерної анімації, презентація не перевантажена слайдами (до 15 слайдів), раціонально використані графіки, малюнки, діаграми тощо. Здобувач освіти чітко, впевнено та грамотно доповідає і викладає матеріал, відповідає на запитання, готовий до дискусії.

Оцінка «4» (добре) - тему розкрито частково, має місце порушення логічної послідовності, неповне використання міждисциплінарних зв'язків, допущені незначні граматичні помилки, недостатньо використані можливості комп'ютерної анімації, презентація перевантажена слайдами (або недостатньо

слайдів для розкриття теми), на одному слайді багато дрібної інформації.

Оцінка «3» (задовільно) - наявні суттєві недоліки у виконанні презентації, тема розкрита частково, порушена логічна послідовність викладеного матеріалу, здобувач фахової передвищої освіти не завжди з розумінням підбирає матеріал, допущені помилки як в презентації, так і в доповіді. Не використані можливості комп'ютерної анімації, відсутній аналіз представлених матеріалів.

Оцінка «2» (незадовільно) - тему не розкрито, в роботі відсутні графіки, малюнки. Не використані можливості комп'ютерної анімації, відсутній аналіз представлених матеріалів. Здобувач фахової передвищої освіти не володіє матеріалом, не може відповісти на запитання.

Оцінювання рефератів

Оцінка виставляється з урахуванням двох параметрів:

- 1) обсяг виконаного реферату;
- 2) якість написання.

Оцінка «5» (відмінно) ставиться за реферат, який має обсяг 12 або більше друкованих (рукописних) сторінок; проблема, яка в ньому розглядається, викладена повно, послідовно, логічно; список використаної наукової літератури нараховує 5-6 джерел, відповідає сучасним правилам оформлення бібліографії.

Оцінка «4» (добре) ставиться за реферат, який має обсяг 8 сторінок; тема реферату викладена досить повно, але є певні недоліки у логіці викладу; бібліографічний список нараховує 4-5 джерел, відповідає сучасним правилам, але містить певні помилки.

Оцінка «3» (задовільно) ставиться, коли обсяг реферату є недостатнім для викладення обраної проблеми, і тому проблема розглядається поверхово; у бібліографічному списку менше чотирьох наукових джерел і є помилки.

Оцінка «2» (незадовільно) ставиться, якщо тема реферату нерозкрита, у бібліографічному списку менше 2 наукових джерел, і він подається не за сучасними правилами.

Оцінювання самостійної роботи

Оцінка «5» (відмінно) - здобувач фахової передвищої освіти надав повну, обґрунтовану відповідь на питання, використав всі рекомендовані джерела інформації, чітко відповідає на поставлені питання, дотримана етика посилань.

Оцінка «4» (добре) - здобувач фахової передвищої освіти надав достатню відповідь на питання, використав матеріали основних джерел інформації, надає відповіді на поставлені питання, допускає незначні помилки в обґрунтуванні, дотримана етика посилань.

Оцінка «3» (задовільно) - здобувач фахової передвищої освіти орієнтується в поняттях, частково розкрив питання, використані тільки матеріали підручника, відповідає на поставлені питання невпевнено, допускає фактичні помилки, дотримана етика посилань частково.

Оцінка «2» (незадовільно) - здобувач фахової передвищої освіти не виконав роботу, на поставлені питання не відповідає або допускає грубі

ПОМИЛКИ.

13. Методичне забезпечення

1. До всіх лекційних занять підготовлені мультимедійні презентації та методичні розробки лекцій.
2. До кожного практичного заняття підготовлено методичні розробки, інструктивні карти, алгоритми виконання практичних навичок, набір ситуаційних задач різного рівня складності.
3. Для виконання позааудиторної самостійної роботи підготовлені методичні розробки з тестовим матеріалом, задачами, запитаннями для самоконтролю, рекомендованою літературою.

Рекомендована література

Основна

Касевич Н.М., Шаповал К.І. Охорона праці та безпека життєдіяльності медичних працівників: підручник. — К.: Медицина, 2008. — 248 с.

Ковальчук Л.Я., Гнатів В.В., Бех М.Д., Панасюк А.М. Анестезіологія, реаніматологія та інтенсивна терапія невідкладних станів. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2003.

Палій Л.В. Анестезіологія та інтенсивна терапія: підручник. — 2-е вид. — К.: Медицина, 2011.

Палій Л.В. Основи реаніматології: навч. посіб. — 2-е вид. — К.: Медицина, 2008.

Тарасюк В.С., Кучанська Г.Б. Охорона праці в лікувально-профілактичних закладах. Безпека життєдіяльності: підручник. — К.: Медицина, 2010. — 488 с.

Чепкий Л.П. Анестезіологія, реаніматологія та інтенсивна терапія. — К.: Вища шк., 2004.

Додаткова

Ванюшко В., Канюк Й. Анестезія та інтенсивна терапія. — Львів: Каменярь, 2005.

Жебель В.М., Шапринський В.О., Гуменюк А.Ф., Лозинський С.Е. Перша лікарська допомога при невідкладних станах. — Вінниця: Дело, 2005.

Невідкладні стани в медицині / За ред. професора В.П. Маленького. — Вінниця, 2000.

Тітов І.І., Волошинський О.В., Глушко Л.В., Дацюк О.І. Алгоритми надання невідкладної допомоги у критичних станах. — Вінниця: Нова книга, 2010.

15. Інформаційні ресурси

1. "Google".
2. <http://svit.ukrinform.ua/population.php5>. www.wikipedia.com
3. <http://ukrgazeta.plus.org.ua/article.php?id=404>
4. <http://readbookz.com/book/194/7349.html>
5. http://osvita.ua/school/lessons_summary/health/30847/
6. uk.wikipedia.org/wiki/
7. <http://www.ukrreferat.com>
8. <http://uk.wikipedia.org>
9. <http://ua-referat.com>
10. <http://ua.textreferat.com/referat-15690-1.html>